

มัสยิดหลวงอันซอริชชุนนะห์

มรดกทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมริมคลองบางกอกน้อย

มัสยิดหลวงอันซอริชชุนนะห์ หรือที่ชาวชุมชนดั้งเดิมเรียกกันติดปากว่า “สุเหร่าบางกอกน้อย” หรือ “กุฎี/กะดีบางกอกน้อย” เป็นศาสนสถานอิสลามเก่าแก่แห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ตั้งอยู่บริเวณริมคลองบางกอกน้อย แขวงอรุณอมรินทร์ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร พื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานสำคัญของชุมชนมุสลิมที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน และสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางศาสนา วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของผู้คนในลุ่มน้ำเจ้าพระยา มัสยิดแห่งนี้มิได้เป็นเพียงสถานที่ประกอบศาสนกิจของชาวมุสลิมเท่านั้น แต่ยังเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นพื้นที่ถ่ายทอดความรู้ทางศาสนา เป็นแหล่งรวมความสัมพันธ์ของคนในท้องถิ่น และเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนบทบาทของชาวมุสลิมในสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

๑. พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนมุสลิมบางกอกน้อย

บริเวณคลองบางกอกน้อยเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่เชื่อมโยงระหว่างกรุงศรีอยุธยากับพื้นที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา ภายหลังการเสียกรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. ๒๓๑๐ ชาวมุสลิมจำนวนมากได้อพยพลงมาตามลำน้ำพร้อม ๆ กับกลุ่มที่ไปตั้งถิ่นฐานที่บางกอกใหญ่ และเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ตามริมน้ำแถมบางอ้อ บางกอกน้อย และบางกอกใหญ่ ชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ริมน้ำในลักษณะนี้เป็นที่รู้จักกันในชื่อ “แขกแพ” ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการก่อตัวเป็นชุมชนมุสลิมย่านบางกอกน้อยในเวลาต่อมา ทั้งนี้ ในภาพกว้างของประวัติศาสตร์มุสลิมในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ยังปรากฏการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวมุสลิมเชื้อสายต่าง ๆ เช่น เปอร์เซีย อาหรับ อินเดีย และมลายู ตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งเป็น

บริบททางประวัติศาสตร์ร่วมของสังคมมุสลิมในภูมิภาคนี้โดยรวม มากกว่าจะเป็นข้อมูลที่ยืนยันเจาะจงถึงเชื้อสายของผู้ก่อตั้งชุมชนอันซอริซซุนนะห์แห่งนี้โดยตรง

๒. การก่อตั้งและการพัฒนาการของมัสยิด

มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์มีจุดเริ่มต้นจากการเป็นศูนย์รวมของชาวมุสลิมในชุมชนบางกอกน้อย ซึ่งร่วมกันจัดตั้งสถานที่สำหรับประกอบศาสนกิจตามหลักศาสนาอิสลาม โดยในอดีตเรียกว่า “สุเหร่าบางกอกน้อย” ตามคำที่คนไทยในอดีตนิยมใช้เรียกสถานที่ประกอบศาสนกิจของชาวมุสลิม ก่อนที่จะนิยมใช้คำว่า “มัสยิด” มากขึ้นตามหลักการเรียกในภาษาอาหรับ ตามคำบอกเล่าที่สืบทอดกันมาในชุมชน มัสยิดแห่งนี้มีได้ตั้งอยู่ ณ ที่ตั้งปัจจุบันมาตั้งแต่แรก แต่ชุมชนได้เคยตั้งถิ่นฐานและมีมัสยิดอยู่อีกฟากหนึ่งของพื้นที่ (บริเวณฝั่งทางรถไฟ) มาก่อน ก่อนจะย้ายมาตั้งถิ่นฐานอยู่ริมคลองบางกอกน้อยดังเช่นในปัจจุบัน เมื่อชุมชนขยายตัวและมีการพัฒนาด้านศาสนามากขึ้น มัสยิดแห่งนี้จึงได้รับการปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับการใช้งานมากขึ้น ทั้งด้านอาคารสถานที่ ระบบการศึกษาอิสลาม และกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของชุมชน จนได้รับการเรียกขานในชื่อ “มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์” สืบมาจนถึงปัจจุบัน

๓. ความหมายและบทบาทของมัสยิดต่อชุมชน

ในสังคมมุสลิม มัสยิดถือเป็นศูนย์กลางของชีวิต ไม่ได้จำกัดเฉพาะการละหมาดหรือพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์มีบทบาทสำคัญหลายด้าน ได้แก่

๓.๑ ศูนย์กลางด้านศาสนา มัสยิดเป็นสถานที่สำหรับการละหมาด การศึกษาคัมภีร์อัลกุรอาน การอบรมหลักศาสนา และการจัดกิจกรรมสำคัญ เช่น ละหมาดวันศุกร์ วันอีด และกิจกรรมในเดือนรอมฎอน

๓.๒ ศูนย์กลางการศึกษา มัสยิดทำหน้าที่เป็นพื้นที่เรียนรู้สำหรับเยาวชนและคนในชุมชน โดยเฉพาะการเรียนรู้ภาษาอาหรับ หลักศรัทธา จริยธรรม และแนวทางการดำเนินชีวิตตามหลักอิสลาม

๓.๓ ศูนย์กลางวัฒนธรรมชุมชน วิถีชีวิตของชุมชนมุสลิมบางกอกน้อยมีความสัมพันธ์กับมัสยิดมาอย่างยาวนาน ทั้งด้านอาหาร ประเพณี การช่วยเหลือเกื้อกูล และการรักษาอัตลักษณ์ของชุมชน

๔. มัสยิดกับประวัติศาสตร์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร

มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์เป็นตัวอย่างสำคัญของการอยู่ร่วมกันของผู้คนต่างศาสนาในสังคมไทย พื้นที่บางกอกน้อยในอดีตประกอบด้วยชุมชนหลายกลุ่ม ทั้งชาวพุทธ ชาวมุสลิม และกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่ดำรงชีวิตร่วมกันผ่านระบบเศรษฐกิจ การค้า และความสัมพันธ์ทางสังคม การดำรงอยู่ของมัสยิดแห่งนี้จึงมิได้สะท้อนเพียงประวัติศาสตร์ของศาสนาอิสลามเท่านั้น แต่ยังเป็นหลักฐานของการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมในกรุงเทพมหานคร ซึ่งเกิดจากการแลกเปลี่ยนและอยู่ร่วมกันของผู้คนหลากหลายกลุ่ม

๕. คุณค่าทางประวัติศาสตร์และการอนุรักษ์

มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์มีคุณค่าทั้งในด้านศาสนา ประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม กล่าวคือ

- คุณค่าด้านศาสนา เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมุสลิมและสถานที่สวดทอหลักคำสอนอิสลาม
- คุณค่าด้านประวัติศาสตร์ เป็นหลักฐานของการตั้งถิ่นฐานของชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานครฝั่งธนบุรี
- คุณค่าด้านสังคม เป็นพื้นที่สร้างความสัมพันธ์ ความสามัคคี และการช่วยเหลือกันภายในชุมชน
- คุณค่าด้านวัฒนธรรม เป็นพื้นที่รักษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของชาวมุสลิมไทย

ดังนั้น การอนุรักษ์มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์จึงไม่ได้หมายถึงการรักษาเพียงตัวอาคารเท่านั้น แต่รวมถึงการรักษาความทรงจำ วิถีชีวิต และคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ดำรงอยู่มายาวนาน

สรุป

มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์ (บางกอกน้อย) เป็นศาสนสถานสำคัญที่สะท้อนประวัติศาสตร์ของชุมชนมุสลิมในกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ยุคที่พื้นที่ริมคลองบางกอกน้อยเป็นเส้นทางคมนาคมสำคัญ ผ่านการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของชุมชน จนถึงการเป็นศูนย์กลางทางศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนในปัจจุบัน มัสยิดแห่งนี้จึงถือเป็นมรดกทางสังคมที่มีคุณค่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันของผู้คนในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (ม.ป.ป.). *มัสยิดหลวงอันซอริซซุนนะห์ (บางกอกน้อย)*.

คลังข้อมูลชุมชน ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. สืบค้น 9 กันยายน 2569, จาก

<https://communityarchive.sac.or.th/community/AnsorissunnahRoyalMosque->

คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย. (ม.ป.ป.). *มัสยิดอันซอริซซุนนะห์*. ทำเนียบมัสยิด

คณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย. สืบค้น 9 กันยายน 2569, จาก

<https://www.cicot.or.th/th/mosque/detail/239/2/มัสยิดอันซอริซซุนนะห์>